

„Orb” și „orbire” în cultura ebraică

Vechiul Testament

Termenul ebraic standard pentru „orb” este ' *ivver* אִוְוֶר; Exod 4:11; et al., un substantiv care exprimă defectul fizic. Forma abstractă este ' *ivvaron* אִוְוָרוֹן, „orbire”; Deut. 28:28; Zah. 12:4. Cuvântul *sanverim* סַנְוֵרִים; Gen. 19:11; Regi II 6:18, uneori incorect tradus „orbire”, desemnează o lumină orbitoare care cauzează (eventual temporar) pierderea vederii. În *Vechiul Testament* există cel puțin șapte verbe care descriu „ochii care nu pot vedea” sau „ochii slabi”.

Problematika orbirii a fost larg raspândită în antichitate în Orientul Apropiat. Tehnicile de prevenire includeau aplicarea de unguente cu rol igienic, în special kohl-ul, dar și intervenții chirurgicale (v. *Codul lui Hammurapi* din Babilonia, cca. 1700 î.Hr.). Nu există nicio dovadă însă că porunca biblică de interzicere a consumului cărnii de porc a fost destinată sau înțeleasă ca fiind destinată prevenirii trichinelozei sau a altor boli care produc orbire. Cazurile biblice de mențiune a orbirii îi includ pe Isaac, Iacov, Eli și Ahia din Silo, a căror vedere s-a pierdut odată cu

înaintarea în vârstă.

În afara bătrâneții, alte cauze ale orbirii naturale nu sunt menționate în Biblie. În câteva pasaje orbirea este menționată ca fiind o pedeapsă dată de Dumnezeu: ca amenințare a încălcării legământului de către Israel și în cazul „păstorului neglijent”, ca avertisment - ochiul lipsit de respect față de părinți va fi scos de păsări de pradă. Teologic vorbind, toate cazurile de orbire sunt atribuite lui Dumnezeu, la fel cum tot Lui îi este atribuită și recăpătarea vederii. Cu toate acestea, în afara cazurilor menționate, orbirea nu este explicit specificată drept pedeapsă pentru păcat.

Ca formă de pedepsire umană, orbirea se regăsește în sintagma „ochi pentru ochi”, deși încă se dezbate dacă acest lucru a fost realizat literalmente în Israel în raport cu legea în cazurile lui Samson și al regelui Zedechia, cărora li s-a luat vederea de filistenii, respectiv de Nabucodonosor. Mai multe pasaje din *Biblie* vorbesc despre vederea „risipită” sau „slăbită” de lacrimi și durere.

Persoanele lipsite de vedere sunt înțelese în Vechiul Testament ca fiind natural neajutorate, prin trimiterea ca mențiune la anumite categorii: orbi, șchiopi, muți și robi/subiecți ai exploatării. Etica biblică atrage, însă, atenția asupra interzicerii exploatării acestora.

În *Biblie* orbirea este utilizată cu câteva sensuri metaforice. Frecvent ea se referă la lipsa de înțelegere intelectuală sau morală. Judecătorii sunt avertizați că mita sau cadourile orbesc analiza cu discernământ. Proorocul Isaia afirmă că misiunea sa este de a unge ochii poporului lui Israel pentru ca acesta să nu mai „vadă” și să se pocăiască pentru a fi vindecat. Orbirea lui Isaia se referă la neglijență, în timp ce în *Numeri* scoaterea ochilor se referă cel mai adesea la înșelăciune .

Talmudul și Legea evreiască

Numărul neobișnuit de mare de înțelepți din Talmud care au fost orbi reflectă probabil prevalența acestui handicap în cele mai vechi timpuri. Numele talmudic pentru orbi este *suma* סומא, iar eufemismul *sagi nahor* סגיי נהור („cu/în exces de lumină”) este utilizat adesea pentru a îi desemna: „*suma* pe care îi numim *sagi nahor*”.

Termenul este aramaic și nu ebraic; este comun în ebraica rabinică, cea care a inclus cuvinte aramaice în textul ebraic. Literalmente, cuvântul *sagi* înseamnă în aramaică „abundență, multitudine”, iar *nahor* înseamnă „lumină”. Acest tip de eufemism care consacră înțelesul opus este foarte comun în limbile semitice, printre care araba, aramaica sau ebraica, și nu se referă doar la subiectele tabu, ca în cazul acestui termen, ci la numeroase alte domenii. Unele dintre eufemisme reușesc chiar să amuze. Lingviștii arabi clasici le numesc *I'dhaadh*. În ebraica modernă ele sunt numite *leshon sagi nahor*, însemnând „limba *sagi nahor*-ilor”. Termenul însuși din dezbaterea noastră este utilizat pentru a denumi fenomenul.

Spre deosebire de surdo-mut, care este văzut în legea ebraică ca fiind anormal, orbul este privit ca fiind pe deplin normal, dar multe dintre restricțiile și avantajele legale sau religioase care i se aplică sunt determinate de dizabilitatea sa fizică. Un caz particular, spre exemplificare, este scutirea orbilor de la datoria de a merge la Ierusalim la Sărbătoarea Pelerinilor. Natura specială a acestei legi, care a derivat din interpretare omiletică a unui cuvânt, se regăsește în faptul că se aplică inclusiv acelor persoane care nu pot vedea numai cu un singur ochi. S-a ridicat în ultima vreme inclusiv problema permisiunii de îndepărtare a corneei unei persoane decedate pentru a o înlocui pe cea a unui orb pentru a-i recăpăta vederea. Opinia teologică este aproape unanim favorabilă.

Tradus din engleză de Adrian Lesenciuc

Apărut în Mișcarea Literară, 15:3, 2015